

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 5

Oktober 1968

66. årg.

Redigert av Ole Lie

ECA's ARBEIDSGRUPPE FOR RASJONELL BRUK AV JORDRESSURSER

Rapport fra møte i Dublin 18.—19. juni 1968.

Ved Andreas Vevstad.

Innledning.

Det tredje møte i ECA's Arbeidsgruppe for rasjonell bruk av jordressurser ble holdt i Dublin 18.—21. juni 1968. Forhandlingene fant sted i Trinity College 18. og 19. juni, og de ble etterfulgt av en to-dagers ekskursjon til Vest-Irland.

Det møtte 28 representanter fra følgende land: Belgia, Danmark, Frankrike, Vest-Tyskland, Hellas, Ungarn, Irland, Israel, Italia, Nederland, Norge, Romania, Spania, Sverige og United Kingdom.

Forhandlingene ble ledet av gruppens formann, dr. T. Walsh, Irland. Viseformenn var M. de Vaissiere, Frankrike og mr. A. Shachori, Israel. Fra FAO møtte den regionale representant for Europa, dr. Kallay (også sekretær i den Europeiske Landbrukskommisjon), og videre L. B. Kristjanson, som er Arbeidsgruppens tekniske sekretær, og dr. E. Fano, T. Eren og E. Abensour. N. R. Woods fra New Zealands høykommisjon i London var til stede som spesiell rådgiver under møtene.

Arbeidsgruppen (The Working Party on Land Use) er en videreføring av et samarbeid som ble etablert i FAO's regi i 1948, da det ble arrangert et «Soil Conservation Meeting» i Firenze. Et resultat av denne konferanse var «Den Europeiske Jordvernkomité», som møtte i Amsterdam i 1950 og i Roma i 1952. I 1956 ble FAO's arbeid på dette felt samordnet med ECA, og vi fikk «The Sub-Commission on Land and Water Use». Denne var i virksomhet til 1963, da arbeidet ble fordelt på 2 nye arbeidsgrupper, nemlig «The Working Party on Land Use» og «The Working Party on Water Resources and

Irrigation». Den første gruppen har hittil hatt 3 møter, i Stockholm i 1964, i London i 1966, og nå i Dublin.

Norges representant i dette arbeidet har i alle år vært direktør, dr. Aasulv *Løddesøl*, Det norske myrselskap. I år måtte han dessverre melde forfall, og som vordende sekretær i Ressursutvalget, ble jeg bedt om å reise. Jeg fikk dessverre meget kort varsel, slik at jeg ikke fikk se de papirer som var utsendt i forbindelse med møtet, og heller ikke rapportene fra tidligere møter. Dette var et drawback, da arbeidsformen i disse gruppene forutsetter god kjennskap til de sakene som skal behandles. — På grunn av den korte fristen fikk jeg heller ikke anledning til å delta i ekskursionsjonen.

I. Åpningsmøtet.

Den irske regjering — ved Departementet for landbruk og fiske — sto som vert for Arbeidsgruppens møte, og deltakerne ble ønsket velkommen til Irland av sjefsinspektør, dr. H. *Spain* fra Landbruksdepartementet. Han overbrakte en hilsen fra landbruksministeren, som ga en mottagelse for gjestene samme kveld.

Dr. *Spain* pekte på at gruppens virke har en spesiell interesse for Irland: 32 % av landets arbeidskraft er fortsatt knyttet til jordbruket, og utviklingen av landdistriktene og jorddisponeringen er derfor sentrale spørsmål for landet.

Dr. *Kallay* overbrakte en hilsen fra FAO, og takket spesielt de irske vertene som hadde påtatt seg byrdene ved arrangementet. Han ga videre en oversikt over aktuelle oppgaver for gruppen, og nevnte spesielt et symposium om planlegging innen jordbruksområder som skal holdes i Sveits i 1969. Arrangører blir Den Europeiske Landbrukskommisjon og Den Europeiske Skogkommisjon i fellesskap.

Dr. *Walsh* overtok så ledelsen av møtet, og understreket at det var fundamentale spørsmål som skulle behandles: «— Det vi gjør i Europa på dette felt i dag, vil bli retningsgivende for hva som senere vil skje andre steder. Derfor er arbeidet viktig, for jeg har ennå ikke sett en perfekt planleggingsteknikk i noe land —.»

II. Rapportene.

Det ble lagt fram 3 viktige rapporter: om nye lover som berører landbruket og arealanvendelsen, om erosjon og sedimentasjon i Middelhavsområdet, og statistiske undersøkelser angående bruken av landarealer m. m. i Europa. Videre la Israels representant, A. *Chachori* fram en rapport: «Study of the Planning of Rural Areas Emek Hefer, Israel.» Her skal tas med et kort sammendrag av de rapportene som er aktuelle for Norge.

1. Lovgivningen.

Allerede under Gruppens møte i London var lovgivningen («Land Use Legislation in Europe») ført opp som egen post på programmet, ut fra det syn at lovene er bestemmende for bruken av arealene, og derved influerer sterkt på planleggingsarbeidet. Det ble lagt fram en omfattende rapport, «Legislation on Land Use Planning in Europe». Den bygde på materiale fra 13 land, deriblant Norge, og var utarbeidet av E. Abensour, leder for FAO's lovavdeling. På grunnlag av drøftingene i London ble rapporten omarbeidet, og den ble utgitt i Roma i mai 1967.

Innsamlingen av materiale har siden fortsatt, og i Dublin kunne mr. Abensour legge fram et omfattende supplement til den opprinnelige rapport. Dette inneholdt vesentlig lover og bestemmelser, som er trådt i kraft etter 1966, og omfatter materiale fra 12 land.

— De siste 2 år har bekreftet den utvikling vi var vitne til i de foregående år m. h. t. planlegging og beslektede operasjoner, heter det bl. a. i den nye rapporten. — M. h. t. de nye lovene, så tar disse vesentlig sikte på å reorganisere jordbruksstrukturen, på overføring av arealer til andre formål enn de opprinnelige, og man merker også en tendens til å gi myndighetene bedre midler til å sette de forskjellige tiltak i verk.

Reorganiseringen av jordbruksstrukturen i dens forskjellige former har vært et sentralt spørsmål i arealplanleggingen. I mange lover finner vi nå regler som tar sikte på å klargjøre begrepet «en økonomisk jordbruksenhet». I flere land (Danmark, Frankrike, Polen) er det satt grenser for «den minste jordbruksenhet».

Overføringen av arealer til andre formål blir tillagt stor vekt. Mange land har gitt klare regler for å hindre at god jordbruksjord blir brukt til andre formål, og i et par land (Polen, Luxembourg) finner vi bestemmelser som tar sikte på å tilbakeføre arealer som midlertidig er brukt til andre formål, til jordbruk. Flere land søker å stimulere til økt skogreising, og til jordforbedring.

For å fremme omleggingen har mange land vedtatt økonomiske støtteordninger, både til bønder som må gi opp sitt jordbruk p. g. a. strukturendringene, eller til unge bønder som ønsker å utvide sitt jordbruksareal.

I de fleste land gis det stadig videre fullmakter til myndighetene m. h. t. å sikre en rasjonell arealanvendelse, — både på det sentrale og det lokale plan.

Under diskusjonen kom det klart fram at det var nyttig for de forskjellige lands regjeringer å utveksle informasjoner om nye lover, og om virkningen av den. Ut fra dette synes det å være viktig å få «en syntese av den nye filosofi som ligger til grunn for lovverket», og like ens kommentarer til de resultater en oppnår ved bruken av lovene i marken.

En del utsendinger mente at dette spørsmål burde tas opp ved neste møte i Arbeidsgruppen, om det blir noe. Alternativt bør man sette en ekspertgruppe på saken, «for å utveksle informative idéer om denne sak med det mål å hjelpe regjeringene til å forstå den filosofi som ligger til grunn for lovene så vel som å gi rettesnor for nye lover». Andre mente at spørsmålet lå vel til rette for et symposium.

Diskusjonen endte med at man henstilte til ECA om å finne den beste framgangsmåte for det videre arbeid med saken.

2. Inventering av Europas jordressurser.

Dette arbeid ble tatt opp allerede sist i 50-årene, og den første oversikt, «Basic Inventory of Land Resources in Europe» forelå i 1963. Til Londonmøtet i 1966 forelå det en ferdig rapport, «Land Use Statistics of the Countries of Europe», utarbeidet av sir Dudley Stamp, som hele tiden hadde forestått arbeidet på dette felt. Rapporten inneholdt opplysninger fra 27 land, 18 i Vest-Europa, 8 i Øst-Europa, og dessuten fra Israel. Det statistiske materiale bygde på tellinger fra omkring 1960.

Sir Dudley Stamp døde like etter London-møtet, og arbeidet ble fortsatt av H. Corver og M. Kippers fra Nederland. I Dublin la de fram en ny rapport, «Changing European Land Use Pattern's». Den bygger dels på det tidligere innsamlede materiale, og dels på ny statistikk fra 1965. Dermed har man også fått med utviklingstendensene, selv om disse presenteres med visse forbehold.

De nye rapportørene har gått over til å bruke FAO's skjema for klassifisering av arealer. Inndelingen samsvarer godt med den inndeling sir Dudley Stamp brukte, men der er visse avvik. Like ens viste det seg at selv om man brukte det samme spørreskjema begge ganger, så var de opplysningene man fikk ikke direkte sammenlignbare. Dette viser nødvendigheten av å arbeide videre med definisjoner og inndelingskriterier.

Rapporten inneholder så mange interessante opplysninger at den vil bli behandlet for seg, og her skal det bare tas med enkelte hovedkonklusjoner.

Det synes å være langt klarere sammenheng mellom utnyttelsen av jorå til forskjellige formål og urbaniseringsgrad (befolkningspress, sysselsetting utenom jordbruk) enn med vedkommende lands jordressurser.

Ser vi på dyrket areal pr. innbygger, finner vi svært stor spredning fra land til land. Det er derfor regnet ut et «korrigert jordbruksareal» pr. innbygger. De intensivt utnyttede jordbruksarealer blir her tillagt større vekt, og de ekstensivt utnyttede (beiter m. m.), mindre. Det blir da betydelig mindre utslag fra land til land. Gjennomsnittet for Europa blir etter denne beregningsmåte 0,5 ha pr. innbygger (Norge 0,43).

Ser vi på kvegholdet, finner vi også store utslag, og statistikken viser at mange land har muligheter for en betydelig produksjonsøkning ved en mer intensiv jordbruksdrift.

Det er et tydelig misforhold mellom befolkningsøkningen og økningen i «bebygde og tilknyttede urbane arealer». Befolkningen øker med 1 % pr. år, arealet øker med 2,5 %, i gjennomsnitt for Europa. Det urbane landareal var i 1960 450 m² pr. innbygger i Europa, og i 1965 500 m². (Norge står oppført med 300 m² begge år.)

Skogarealet pr. innbygger viser om lag status quo, muligens en svak nedgang som følge av befolkningsøkningen. — Jordbruksarealet er derimot klart avtakende. I 1960 var det 670 m² pr. innbygger, i 1965 630 m².

Det var enighet i Gruppen om at dette arbeidet måtte fortsettes, og det bør legges fram oversiktsrapporter hvert femte år. Det var også enighet om at man måtte arbeide videre med definisjoner m. m., slik at disse kan bli entydige nok. På den annen side må man ikke lage definisjonene for snevre, eller endre dem for ofte, da dette vil vanskeliggjøre sammenligningene fra år til år.

Enkelte utsendinger hevdet at opplysningene fra deres eget land ikke stemte, og det ble derfor vedtatt at rapportørene skal henvende seg til de forskjellige land og be om ytterligere informasjoner før den framlagte rapport får sin endelige form. Fristen for innlevering av slikt materiale ble satt til 30. nov. d. å.

Den ungarske delegasjon, ledet av E. Csati, tilbød seg å lage et «land use map» for hele Europa i skalaen 1 : 2,500 000. Gruppen mente at et slikt kart ville bli et verdifullt supplement til de europeiske «jordressurskart» som allerede er laget.

Enkelte pekte på vanskeligheten med å få en enhetlig tegnforklaring og definisjoner på grunnlag av det eksisterende materiale, og det ble også hevdet at målestokken var for liten til å få fram *endringene* i arealutnyttelsen.

Gruppen mente derfor at før FAO eventuelt kunne gå inn for tiltaket måtte det godkjennes av FAO-konferansen. Man ba imidlertid den ungarske delegasjon om å arbeide videre med forundersøkelsene, og medlemslandene ble invitert til å samarbeide med dem.

3. Kontroll av erosjon på dyrket mark og sedimentasjon.

Mr. A. Bonin, Spania, gjorde rede for en omfattende rapport om erosjonsproblemene i Middelhavsområdet. Rapporten bygde på innkomne svar på spørsmål som var sendt de aktuelle land.

Hovedproblemet er den store jordmangel i dette området som har gjort det nødvendig å dyrke jord av en slik type at den ikke ville bli brukt andre steder. Klima og terreng gjør sitt til at problemet må tas meget alvorlig.

III. Planlegging i jordbruksområder.

Som nevnt i innledningen er det planlagt et symposium om planlegging innen jordbruksområder. Dr. Kallay (også sekretær i ECA), redegjorde for opplegget, og fortalte at den sveitsiske regjering har invitert symposiet til Sveits i siste halvdel av august 1969. Møtestedet blir Zollikofen ved Bern.

Det foreløpige program omfatter 8 hovedemner:

- I. Jordbruk og skogbruk.
- II. Desentralisering av industri og bebyggelse.
- III. Veksten i turismen.
- IV. Nasjonalparker og naturreserver.
- V. Infrastrukturen i jordbruksområder.
- VI. Befolkningen i jordbruksområder.
- VII. Planleggingsteknikk, lovgivning og administrasjon.
- VIII. Integrert planlegging i jordbruksområder.

Etter opplegget skal det være en hovedinnleder og to andre innledere for hvert emne.

Eksekutivkomitéen i ECA hadde møte i Genève den 14. juni og drøftet opplegget og foreslo visse endringer. Bl. a. foreslo man å starte med pkt. VI, og det vil muligens være riktig å slå sammen III og IV.

Det er mulig at antall «underinnledere» vil bli økt fra 2 til 3. Under diskusjonen kom det klart fram at man ønsket innledere som kunne tale fra egne erfaringer i marken, framfor å angripe problemene på et generelt, nasjonalt plan.

Det ble videre antatt at spørsmålet om infrastrukturen skulle drøftes i lys av behovet for alternative tiltak i jordbruksområder (turisme m. m.). Det er også nødvendig å studere sysselsettingsmulighetene for arbeidere som må forlate jordbruket. På den annen side uttrykte flere delegater ønske om å se jordbruk og skogbruk i et videre perspektiv, idet man også tar hensyn til utnyttelsen av jorden til tiltak knyttet til andre sektorer innen samfunnsøkonomien.

IV. Det videre arbeid i arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppens framtid er noe uklar, da man ikke vet hva som vil skje etter symposiet i 1969. Det er ECA som har det avgjørende ord i saken, og som alternativ til det nåværende opplegg ble nevnt en serie med symposier på spesialistplanet. Det var enighet om at flere av de saker gruppen arbeider med er så viktige at arbeidet må fortsette.

Diskusjonene hadde vist at tre oppgaver hadde pekt seg ut:

- a. Studier m. h. t. lovgivningen om jordbruk og arealutnytting.
- b. Ajourføring av data og kontinuerlig studium av forandringer i arealutnyttelsen.

- c. Eventuelle spørsmål som dukker opp under neste års symposium, så som effekten av industrialisering, urbanisering og utvikling av turismen på den framtidige bruk av jordbruksarealer.

V. Valg.

Til ny formann i Arbeidsgruppen ble valgt M.de Vaissiere, Frankrike, og til viseformenn ble valgt E. Csati, Ungarn og dr. T. Walsh, Irland.

* * *

Tidligere norske meldinger fra FAO's jordvernkonferanser og fra ECA's arbeidsgruppe for rasjonell bruk av jordressurser.

1. *Løddesøl, Aasulv*: Jordvernkonferansen i Firenze, september—oktober 1948. Tidsskrift for Det norske landbruk, nr. 5—6, 1949.
2. *Løddesøl, Aasulv*: På jordvernekkursjoner i Italia. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 4, 1949.
3. *Løddesøl, Aasulv*: Jordvernkonferansen i Amsterdam, 19.—21. juli 1950. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 1, 1951.
4. *Løddesøl, Aasulv*: Jordvernkonferansen i Roma, 21.—24. oktober 1952. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 3, 1953.
5. *Løddesøl, Aasulv*: Fra Jordvernkonferansen i Lisboa 20.—27. februar 1956. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 4, 1956.
6. *Løddesøl, Aasulv*: Jordvernkonferansen i Wien, 7.—12. oktober 1957. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 1, 1958.
7. *Løddesøl, Aasulv*: Jorvernkonferansen i Istanbul, 20. april—2. mai 1959. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 6, 1959.
8. *Løddesøl, Aasulv*: Jordvernkonferansen i Tel-Aviv, 26. april—2. mai 1961. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 6, 1961.
9. *Løddesøl, Aasulv*: Jordvinning og jordvern i Israel. Ekskursjoner og inntrykk i forbindelse med jordvernkonferansen i Tel-Aviv 1961. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 4 og 5, 1962.
10. *Løddesøl, Aasulv*: Jordvernkonferanse i Madrid og ekskursjoner i Sør-Spania, 20.—28. mars 1963. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 6, 1963.
11. Melding fra 1. møte i ECA's arbeidsgruppe for rasjonell bruk av jordressurser. Holdt i Stockholm 30. september til 3. oktober 1964. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 5, 1965.
12. *Løddesøl, Aasulv*: Melding fra 2. møte i ECA's arbeidsgruppe for rasjonell bruk av jordressurser. Holdt i London 3. til 6. mai 1966.